

Stadia morálního usuzování

PaedDr. Mgr. Hana Čechová

„Morálka začíná od maličností a od každého z nás.

Je prostým součtem milionů životních postojů.“

(Jan Procházka 1929 – 1971)

Osnova

1. Morálka
2. Struktura morálky
3. Zlaté pravidlo
4. Tři funkce morálky
5. Vývoj morálního usuzování

Jean Piaget

Lawrence Kohlberg

<https://kreacionismus.cz/moralka-a-evoluce/>

1/ Morálka

- Z lat. *moralis*, od *mos*, *mores* = mrav, mravy, zvyk, obyčej
- Celková představa správného jednání člověka ve společnosti
- **Soubor nepsaných hodnot, norem a vzorů chování**
 - > určeny danou společností a její kulturou
 - > regulují vztahy mezi jednotlivci, mezi jednotlivcem a společenskou skupinou i mezi společenskými skupinami navzájem
 - > vyjadřují co daná společnost vnímá jako DOBŘE NEBO ŠPATNÉ
- **Dodržování je hodnoceno „sankcemi“**
 - > vnější (sociální) – vyloučení z komunity, odsouzení veřejným míněním...
 - > vnitřní (subjektivní) – špatné svědomí, pocit viny...
- **Nedodržování morálních pravidel není soudně postihnutelné**

2/ Struktura morálky

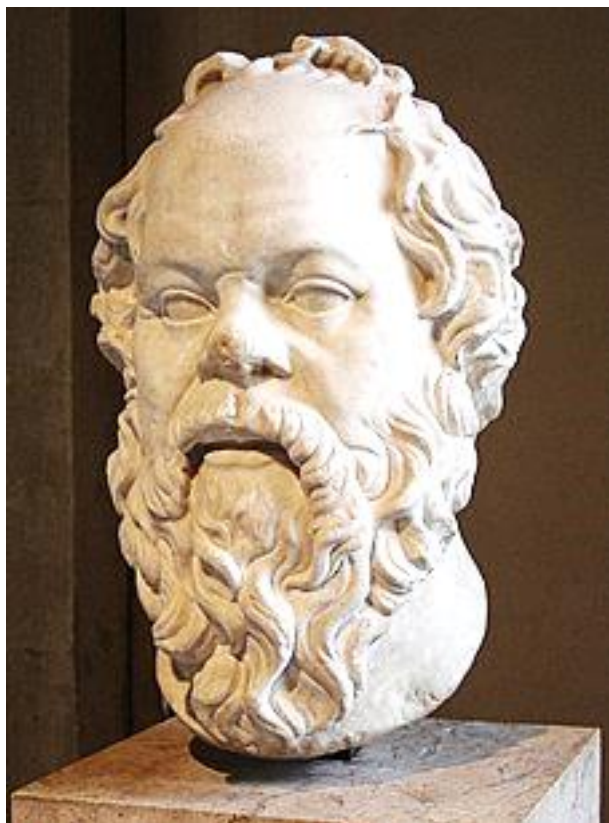
- **Morální zvyky a obyčeje, mravy** – mají sociální charakter, vyvíjejí se dlouhodobě, mohou se u různých společenství lišit
- **Morální normy** – pravidla chování, která stanovují vzorec chování v opakujících se situacích lidských vztahů
- **Morální názory, ideje a představy jednotlivce**
- **Morální standardy** chování jednotlivce a jeho morální postoje
- **Vlastní morální jednání**

3/ Zlaté pravidlo

- Podstatnou složkou každé morálky je zásada „**NIKOMU NEŠKODIT**“, případně i poškození druhých předcházet...
- Klasickou formou obecné morální zásady je tzv. **ZLATÉ PRAVIDLO**
 - > „**Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty jim.**“ (Bible, Tob 4,15)
 - > „**Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jedněte vy s nimi.**“ (Bible, Lk 6,31)
- Různé formy Zlatého pravidla se vyskytují v mnoha kulturách
 - > „**Nedělej druhým, co nechceš, aby dělali tobě.**“ (Konfucius; přelom 6. a 5. stol. př. n. l.; *Analekta* 15,23)
 - > „**Nečiň jiným, co by tě zlobilo, kdyby učinili tobě.**“ (Sókratés; přelom 5. a 4. stol. př. n. l.)
 - > „**Člověk se nemá vůči druhým chovat způsobem, který je mu samému proti mysli. To je jádro vši morálky. Všechno ostatní plyne ze sobecké žádostivosti.**“ (epos Mahábhárata; vznik 3000 až 400 př. n. l.-???) *Anušásana parva*, 113,8)
 - > „**Co nechceš, aby ti jiní činili, nikomu nečiň. To je celá Tóra, všechno ostatní je jen komentář.**“ (Talmud-soupis rabínských diskusí; 4. stol. n. l.; *Šabbat* 31a)
 - > „**Nikdo z vás nemá víru, dokud nebude přát bližnímu svému to, co přeje sám sobě.**“ (Mohamed; přelom 6. a 7. stol. n. l.; sahíh Muslim)

Konfucius 551-479 př. n. l.
první čínský filozof

Sókratés 469-399 př. n. l.
athénský filozof
učitel Platóna

Mohamed 571-632 n. l.
poslední prorok pro lidstvo
zakladatel islámu

4/ Tři funkce morálky

- 1. Poznávací** – člověk poznává podstatu a principy morálky a tím poznává smysl a cíl společnosti (interpersonální vztahy, vztah ke společnosti)
- 2. Regulativní** – formou mravních předpisů, norem, požadavků, principů ovlivňuje chování a jednání člověka
- 3. Humanizační** – zušlechťování člověka, lidskost – člověk se stává člověkem

5/ Vývoj morálního usuzování

Jean Piaget (1896-1980)

Lawrence Kohlberg (1927-1987)

Jean Piaget (1896 – 1980)

Švýcarský filosof a vývojový psycholog; 30. léta 20. stol.; 4 stadia morálního usuzování spojená s kognitivním vývojem (rozvoj schopností správně uvažovat)

- 1. PRVNÍ STADIUM** – cca mezi 2.-7. rokem (předoperační stadium kognitivního vývoje)
 - > děti se při hře **řídí vlastními osobitými pravidly**, která si samy určily a vymyslely
 - > každé dítě má tato pravidla jiná, často je mění (př. třídění kuliček – některé podle velikosti, jiné podle barvy...)
 - > morálka určována příkazy a zákazy autorit (převzatá), pro dítě naprosto klíčové a nezpochybnitelné
- 2. DRUHÉ STADIUM** – začíná cca kolem 5. roku věku dítěte
 - > objevuje se **výrazný a silný smysl pro pravidla**
 - > pravidla jsou posvátná, nemění je měnit (př. soutěž v běhu => posunutí startovní čáry pro mladší děti - NE)
 - > přemýšlí spíše nad tím, **jaké budou následky**, než nad tím, **jaký je záměr** (př. Které dítě je zlobivější? – To, které omylem rozbije sklenici, protože kradе bonbóny, nebo to, které při mytí nádobí rozbije více sklenic? => odpověď: Ten, kdo rozbil více sklenic – udělal větší škodu.)
- 3. TŘETÍ STADIUM** – cca 7-12 let (stadium konkrétních operací)
 - > dítě začíná chápat, že jsou různé typy pravidel, přičemž některá jsou jen společenské konvence, které se mohou libovolně měnit, pokud dojde k dohodě všech zúčastněných
 - > **přemýšlí nejen nad následky, ale také nad záměry a úmysly, které činu předcházejí**
- 4. ČTVRTÉ STADIUM** – 12 let a výše (stadium formálních operací)
 - > dítě dokáže myslet logicky o abstraktních pojmech
 - > snaha **vytvářet nová pravidla, aby se vypořádaly s novými situacemi, které přicházejí**
 - > uvažování v širších souvislostech (př. volba mezi dvěma vzájemně se vylučujícími možnostmi)

Lawrence Kohlberg (1927-1987)

americký psycholog

**ÚROVEŇ
STADIUM**

POPIS MORÁLKY

I. ÚROVEŇ

PŘEDKONVENČNÍ MORÁLKA – předškolní věk

1. stadium morálka určována dle hrozby trestu

2. stadium morálka určována dle odměny a vlastních výhod

II. ÚROVEŇ

KONVENČNÍ MORÁLKA – školní věk

3. stadium morálka určována snahou být „hodným dítětem“ podle toho, co jako správné určují ostatní

4. stadium morálka určována danými zákony a autoritami, sociální souhra

III. ÚROVEŇ

POSTKONVENČNÍ MORÁLKA – nad 25 let

5. stadium morálka určována společenskou smlouvou podle toho, co je důležité pro společenské blaho, pro udržení respektu vrstevníků a sebeúcty (cca 15 %)

6. stadium morálka určována etickými principy, řadou individuálních zásad, abychom se vyhnuli odsouzení sebe samého (max. 10 % dospělých)